

Tedaj vžitnini podvrženi obrtniki! ne začenjajte nikoli nikakoršnega dačnega podvzetja, predno nimate bolete v roki. Ako se po nasvetu ravnate, ne boste škode trpeli.

Dacarjem pa, kateri vam zoper te postavne določbe kako delovanje dovolijo, verjemite le tedaj, kedar vam njihovo dovoljenje v vaše registre vpišejo, da potem izkazovanje v roki imate in ga dačnim preglednikom pokazati morete, ako bi se vam kako samovoljno zoperpostavno djanje očitalo.

Gospodarske stvari.

Zareja novih gozdov po umetni setvi.

Ako hočemo dobro zasejati nov gozd, moramo paziti na sledeče reči:

I. izbrati si moramo tako drevesno seme, o katerem vemo, da se bo na mestu, kamor ga posejemo, z ozirom na zemljo, lego in toploto dobro obneslo;

II. izbrati si moramo tako drevesno seme, o katerem vemo, da bo v prihodnje najboljše drevje za okolico;

III. seme mora biti dobro kaljivo;

IV. o pravem času ga moramo sejati;

V. določiti je treba, koliko semena bomo na oralu potrebovali;

VI. kraj, kamor hočemo seme sejati, mora se umno obdelati;

VII. odločiti je treba, kako gosto bomo sejali;

VIII. na setev samo je treba paziti;

IX. varstvo in skrb vsejanih prostorov, in

X. prihodnja obravnava rastlin.

Dajmo vsako točko posebno obravnavati.

I.

Izbira zemlji, legi in toploti najpripravnjega drevesnega semena je najpoglavitejša stvar pri seji, kajti trud, čas in stroški so zgubljeni, ako nismo tukaj prave zadeli. Kdor na lomljive kraje seje bore, bo namen ravno toliko dosegel, kakor oni, ki je na suhe, peščene kraje jelše sejal. Tudi v pogledu na podnebje se mora paziti, da se pravo zadene, kajti vse vrste dreves ne prenašajo ostrega podnebja, in največ dreves v prijetnem podnebju prav dobro in vspešno raste.

II.

Odločitev takih dreves, ki bodo okolici najkoristnejša.

Ko smo z ozirom na zemljo in podnebje, odločili gozdna drevesa, o katerih vemo, da bodo tukaj rastla, moramo potem taka izbrati, ki bodo okolici najbolj koristna.

Gledati moramo toraj na to, ali so drevesa najbolj potrebna, ki smo jih namenili saditi ali sejati?

Držimo se pri tem sledečih iz skušinj vzetih vodil:

1. Manje goličave v gozdih nasejajmo s tistimi drevesi, ki zraven ali okoli oddelka rasto, da se delo zlažuje in gozd najbolj enako izgleda.

2. Za izrejanje lesa volimo take oddelke, ki nimajo samo dobro zemljo, ampak tudi tako lego, da se bodo lahko enkrat težka drevesa izpeljavala, ali na plav spuščala.

3. Kjer že skoro lesa pomanjkuje, ondi sejmo tako drevesno seme, ki na dobri zemlji že v 70. ali 80. letu dosti debela zrastejo, kakor je šilovina.

Če se vidi, da lesa ne bode tako hitro zmanjkalo, sejmo hrastovo seme na vse pripravne goličave, kjer bodo do tistega časa zrastle in pripraven les dala. — Tudi je bresti dobro zarezati, ker nekoliko poprej kakor hrast izrastejo, vendar od njih semena ne moremo tako naglo dobiti, nego od šilovja, zato se šilovina najbolj priporoča.

4. Kraja, kjer trdega lesa manjka, ali kjer je drag, nasejmo s šilovino, da se more že v bližnjem stoletji rabiti; druge goličave nasejmo z žlodom, da skrbimo za naše pozne zanamce in jim potrebnega trdega lesa oskrbimo.

5. Kjer ni drv za kurjavo, tudi šilovja nasejmo in sicer pod milim podnebjem mešajmo bor z mecesenom, — pod bolj ostrim, kjer se je živine bati, pa smreko; šilovina bolj rada raste in je tudi najpripravnejši les za vsakoršno rabo.

6. Kjer hočemo visoke gozde zarezati, sejmo bukev in hrast posamesno ali pomešano; oba se dobro vkup obnašata in dajeta dober les, sok in olje. Namešajmo take gozde tudi z bresti, javori in jeseni; dobili bomo od teh ne le dober les za kurjavo, ampak tudi za kolarska in mizarska dela.

7. Kjer hočemo nizke gozde izrezati, sejmo hraste, gabre in breze, od katerih tudi veliko semena prav po nizki ceni dobiti moremo in sejanje v velikem lahko napravimo. Take oddelke pomešajmo z bresti, javori in jeseni. Kjer je zemlja vlažna, zarezajmo jelše in breze. Najbolj priporočati je izrejevanje hrastov, ker poganjanje posekanih porobkov več pretokov prenesti more, mu dolgo trpi in zraven izvrsten les za kurjavo in čreslo gospodarju daje.

8. Na oddelke, solncu močno izpostavljene, sejmo tako drevesno seme, ki v mladosti srčno korenino razvije, ker se potem tako naglo ne usuši.

9. Na veterinih krajih sejmo taka drevesa, da jih veter zaradi močnih korenin poškodovati ne more.

10. Kjer obroči več ceno imajo ko kolarska drevesa, pomešajmo vse sadbe z brezo, in pazimo na to, da jo prec, kakor je vporabljivo deblino dobila ali kedar začne vladajočim vrstam dreves škodovati, izsekajmo.

Smrekovine in hojevine ne mešajmo z brezo, ker une preraste in jih s svojo krono, ki sem in tje maha, zeló poškoduje.

11. Ako hočemo nježnim rastlinam v mladosti varstvo in senco dati, nasejmo prostor z borom 3—4 leta poprej v razorčke po 4 do 6 čevljev saksebi.

Bori se morajo odstraniti, kedar začnejo unim na potu biti, brez ozira na vse, čeravno so še le 5 do 6 čevljev visoki.

Nobene rastline ni, da bi v prvih letih hitreje rastla, največ cene in varstva dajala in skoro povsod dobro se obnašala, kakor bor, zavoljo česar se tudi za varstvo, posebno, če hočemo, da dospejo drevesa hitro v sklep, tudi pod ostrim podnebjem dobro priporoča.

To so glavna pravila, ki jih moramo pri zbiranju drevesnih vrst pred očmi imeti.

Ne izpodrivajo pa družih vrst dreves, s katerimi se večkrat iz majhnih oddelkov še večja korist pridobi. Zarad zaredbe gozdov v velikih razmerah se pa mora teh pravil vsakdo držati; kdor bo tako ravnal, bo gotovo popolnoma zadovoljen. (Dal. prih.)

Národne stvari.

Ravnopravnost v šolah cislajtanskih.

Iz vladinih virov smo izvedeli — tako piše „Politik“ — da je leta 1868. bilo 7899 učencev na šestih vseučiliščih, ki jih imamo v Cislajtani. Med temi je bilo 3058 Nemcev, toraj manjščina, a vendar so bila vseučilišča brezizjemno skoro vsa nemška. Dasi-ravno je bilo 1385 Čehov, vendar so se učili le nekteri predmeti česko na praškem vseučilišču, če tudi je čeških učencev toliko, kakor nemških. Za 902 Poljaka so se razlagali le nekteri predmeti poljsko na dveh

vseučiliščih, 483 Rusinov in 423 Jugoslovanov pa se ni celó nič in nikjer razlagalo v materinskem jeziku! Kakor se sliši, hoče vlada napraviti vseučilišče za 184 Lahov, — 3193 slovanskih dijakov, katerih je toraj večina, pa ne bode imelo nobenega vseučilišča. Vseučilišče v Inšpruku šteje samo 468 učencev, toraj toliko kolikor je Rusinov in Jugoslovanov.

Po številu učencev morali bi imeti po tem takem Čehi troje, Poljaci pa dvoje takih vseučilišč, kakor je uno v Inšpruku. Krakovo na Poljskem ima 372 učencev in je nemško vseučilišče, akoravno nima ne enega po rodu nemškega poslušalca. *) V Pragi je 540 Nemcev, Slovanov pa 1058, — in vseučilišče je nemško! V Lvovu je 134 Nemcev, 365 Poljakov in 425 Rusinov, — in vseučilišče je nemško. V Gradcu je 165 Slovencev, v Inšpruku 55 Lahov, za Lahe se bode ondi naredilo vseučilišče, za Slovence ni duha ne sluha o vseučilišču.

Ravnopravnost, ktera nam je zagotovljena po decemberski ustavi, je tedaj taka, da Nemci šestkrat toliko dobijo, kakor drugi avstrijski narodi! Če prav po sreči gré, se vrže Poljakom kost, drugi naj se pa obrišejo.

Ako bi se merilo po enaki meri, morali bi imeti Nemci tri vseučilišča, Poljaki, Čehi, Rusini in Jugoslovani pa vsak vsaj po eno. Napraviti bi se toraj moralo jugoslavjansko vseučilišče, — stvar, ktera bi manj stroškov prizadela, kakor ena nova vojaška kapica pri vsej armadi in še polovico ne tega, kar nove v barvi spremenjene vojaške hlače.

Ako bi se pa napravila majhna vseučilišča, ktera bi štela manj kakor po 1000 poslušalcev, potem bi morali imeti Čehi in Poljaki po dvoje vseučilišč. V vsej Avstriji se uči le 273 protestantov na vseučiliščih, a vendar imajo svojo fakulteto, Čehi, katerih je pa 1385, pa nobene.

Še bolj zanimive so pa številke na gimnazijah in realkah.

Med 29.723 učenci na gimnazijah je 12.763 Nemcev, jih ni toraj polovica, — 6368 Čehov, 5135 Poljakov, 1895 Rusinov, 1945 Jugoslovanov, skupaj 15.343, potem takem več kot polovica. Kako da pa tukaj stoji z ravnopravnostjo, to vsak vé. Med 11.112 učenci na realkah bilo je 6752 Nemcev, 2781 Čehov, 583 Poljakov, 381 Jugoslavjanov in 58 Rusinov. Razvidi se, da se zanemarja realna omika pri Rusinih popolnoma, pri Moravanih in Jugoslovanih pa zeló. Gotovo pa se vpisovanje učencev po narodnosti ne godí povsod prav. Kako neki more biti v vojaški granici 30 Nemcev na gimnaziji, 238 Nemcev v Bukovini itd. Res, da se povsod nahajajo sinovi uradnikov in vojakov, pa tako veliko število (238 Nemcev v Bukovini) je gotovo en kos umetno skovane germanizacije. Na Pemskeem je na gimnazijah 3021 Nemcev in 4519 Čehov, toraj so pa tudi šolski nadzorniki skoraj vsi Nemci. Čehi so v nekterih mestih v veliki večini proti Nemcem, in vendar so v onih krajih nemške gimnazije. V Dalmaciji je 139 laških in 423 slovanskih učencev, in tudi tū je vse laško; prav tako ima Kranjska dežela 92 Nemcev, 728 pa Slovencev, toraj — se vé, da mora biti vse nemško, akoravno je na kranjski gimnaziji en sam Nemec in 78 Slovencev, na Novomeški pa 7 Nemcev in 177 Slovencev. Tudi ni Nemcev na gimnaziji poreški, koprski in tržaški, in vendar se na Dunaji govori le — o nemški Avstriji.

Zoper neumnost se le Prusi — sklepa „Politika“ — ne borujejo — zastonj.

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XVII. odborovi skupščini Matice slovenske.

v Ljubljani 1. avgusta 1870. l.

Razun predsednika gosp. dr. Coste so bili vpričo gg. odborniki: dr. Janez Bleiweis, baron Anton Cojz, dr. Krek, Lésar, Marn, dr. Papež, Praprotnik, dr. J. Razlag, Sovan, Svetec, Šolar, Vavrū in Iv. Vilhar.

1. Najprej se potrdi in podpiše XVI. odborove seje zapisnik.

2. Gosp. tajnik poroča o važnejših stvaréh tako-le: „Slavni odbor! Od 16. odborove seje, ki je bila 23. dec. 1869. l. oglasilo se je 112 gospodov, ki želé sprejeti biti v slavno društvo, med temi je 7 ustanovnikov in 105 letnikov (zadnja številka glavni knjigi je 1786). Ti so: (prebere imena). Kot odbornik stavim predlog: Naj slavni odbor blagovoli vse sprejeti med prave ude Matice slovenske. (Odbor pritrdi predlogu.)

Kakor pa nobeno veselje ni stanovitno pod solncem, tako tudi moja naznanila ozir pristopa k Matici niso zgolj vesela, ampak omeniti moram in ne smem zamolčati žalostne dogodbe, da je nekoliko udov odstopilo od Matice; med odpovedbami omenjam le onih, ki se mi zdé pomenljive. Odstopili so 4 gospodje tomajske dekanije (bere imena); g. A. Ukmar se je tudi odpovedal poverjeništvu, za ktero je nasvetoval g. Jerneja Brenceta, duhovnika v Dutovljah. Naj sl. odbor pritrdi temu nasvetu. (Pitrdi.) Dalje se je osem udov dobrleveske dekanije na Koroškem in to kaj čudno odpovedalo Matici: gosp. poverjenik ni sprejel lanskih Matičinih knjig, ampak napisal je na napis besede: „Wurde nicht bestellt, daher retour“; en drug ud iz Koroškega pa besede: „Wird nicht angenommen“, — in knjige so nam nazaj priromale v Ljubljano ter smo za-nje morali plačati dvojno poštnino; tudi iz slovensko-bistriške dekanije se je odpovedalo nekoliko udov.

Dvakratna razpošiljatev knjig in zemljovidov, ki jo je sl. odbor v 16. seji prepustil tajniku, bila je precej težavna; naj omenim le dveh ovir. Prva je bila ta, da gospodje Matičarji v redu ne naznanjajo prememb svojih bivališč, z mnogimi dopisi se je vendar vse poravnalo. Drugi je bilo vzrok ta, da od novembra l. l. nimamo strežaja. Bilo je toraj treba delati po drugem načinu. In zgodilo se je tako, da sem za zavijanje, vezanje, pečatenje in znašanje knjig na pošto po navadni plači najel postreščekov; ker sem že omenil okoliščine, da Matica nima strežaja, naj sl. odboru še naznanim, da sem za pospravljanje sob, male pošiljatve na pošto in kurjenje peči najel žensko, kateri plačujem po en goldinar na mesec. — Zadnjih dveh okoliščin omenil sem le zato, da se v računu razjasni tisti oddelek, ki govori o malih pisarničnih stroških, kateri so viši od lanskih; oni o strežaji pa manjši; oba skupaj sta manjša od lanskih.

Odsek za izdavanje knjig se je bil v tem času sešel trikrat, in to 11. februarja, 16. marcija in 6. julija.

11. februarja je a) pretresal in potrdil račune za lanske knjige, in b) obravnaval vprašanje, kdo naj tiska knjige za 1870. leto. Bilo je sklenjeno, naj se vprašajo tiskarji, po čem hočejo tiskati prihodnje knjige, in g. Köke, po čem hoče izdelati zemljovide?

16. marcija bili so na posvetovanji naslednji predmeti:

a) komu naj se g. Ogrinčev prevod Schoedlerjeve astronomije izroči v presojevanje? Sklep je bil, na-

*) Zdaj se je ondi nekoliko predrugačile.